

Sygn. akt: III AUa 316/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Janina Kacprzak (spr.)

Sędziowie: SSA Ewa Naze

SSA Anna Szczepaniak-Cicha

Protokolant: stażysta Agata Józwiak

po rozpoznaniu w dniu 26 września 2012 r. w Łodzi

sprawy **P. B.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w Ł.**

o zwrot nienależnie pobranej renty rodzinnej,

na skutek apelacji P. B.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi

z dnia 12 stycznia 2012 r., sygn. akt: IX U 629/11;

1. **zmienia zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję organu rentowego w ten sposób, że P. B. nie jest zobowiązana do zapłaty odsetek za okres od 26 września 2009 r. do 6 kwietnia 2011 r. w kwocie (...) ((...)) złotych.**
2. **oddala apelację w pozostałej części.**

Sygn. akt III AUa 316/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 12 stycznia 2012 roku Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi oddalił odwołanie P. B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. z dnia 6 kwietnia 2011 roku, którą to decyzją organ rentowy zobowiązał P. B. do zwrotu nienależnie pobranego świadczenia - renty rodzinnej za okres przypadający od dnia 1 września 2009 roku do 31 sierpnia 2010 r., w kwocie 12484,92 zł oraz odsetek za okres od dnia 26 września 2009 roku do dnia 6 kwietnia 2011 roku w kwocie (...) zł,

Powyższe orzeczenie zostało oparte na następujących okolicznościach faktycznych:

P. B. urodziła się w dniu 15 czerwca 1986 roku, jest córką T. i J. B., który zmarł w dniu 19 grudnia 2007 roku.

Decyzją z dnia 15 stycznia 2008 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych, przyznał P. B. prawo do renty rodzinnej po zmarłym ojcu - J. B. od dnia 19 grudnia 2007 roku. Niniejsza decyzja została doręczona wnioskodawczyni i zawierała

pouczenie o konieczności powiadomienia Oddziału ZUS o zaprzestaniu nauki przez osobę pobierającą rentę, która ukończyła 16 lat.

Kolejne decyzje wydawane przez organ rentowy zawierały pouczenia o zasadach wypłaty świadczenia i okolicznościach powodujących utratę uprawnień do świadczenia i wstrzymania wypłaty renty oraz o obowiązku powiadamiania organu rentowego i składania dokumentów potwierdzających kontynuowanie nauki oraz informowania o okolicznościach mających wpływ na kontynuowanie uprawnień rentowych.

Wnioskodawczyni wielokrotnie składała zaświadczenia o kontynuowaniu nauki na skutek przesyłanych przez organ rentowy pism wzywających do złożenia informacji ze szkoły i po nadesłaniu zaświadczenia ze szkoły, organ rentowy ustalał dalsze uprawnienia do świadczenia.

W grudniu 2010 roku organ rentowy zwrócił się do Policealnej Szkoły Zawodowej (...) w Ł. o nadesłanie informacji o kontynuowaniu nauki przez wnioskodawczynię, z której wynikało, że wnioskodawczyni nie zaliczyła sesji w styczniu 2010 roku, a następnie czerwcem 2010 roku, była dwukrotnie skreślana z listy słuchaczy decyzją Rady Pedagogicznej po zakończonych semestrach. Przyczyną skreślenia było nie uczęszczanie na zajęcia, nie oddanie prac kontrolnych oraz nie przystąpienie do sesji. Po decyzji szkoły w styczniu 2010 roku wnioskodawczyni zapisała się na inny kierunek z podobnym skutkiem.

Wobec tych informacji organ rentowy stwierdził, że wypłacona renta rodzinna w okresach wrzesień 2009r. - sierpień 2010 r. jest świadczeniem nienależnym i zobowiązał wnioskodawczynię do zwrotu tego świadczenia.

Wnioskodawczyni szkołę średnią skończyła w 2005 r. i podjęła naukę w Wyższej Szkole (...) w Ł., naukę zakończyła w roku 2008 i uzyskała dyplom licencjacki. Następnie podjęła naukę w Policealnej Szkole Zawodowej (...) na kierunku dekoracja wnętrz i po roku uzyskała dyplom dekoratora wnętrz. Następnie zapisała się na kierunek prawa z zamiarem studiowania na tym kierunku, jednakże z powodu problemów rodzinnych nie uczęszczała na zajęcia, nie oddała prac kontrolnych i nie przystąpiła do egzaminów. Po wyjaśnieniu przyczyn tej sytuacji spowodowanej kłopotami rodzinnymi zapisała się na inny kierunek. Sytuacja rodzinna nadal nie pozwalała na uczęszczanie na zajęcia i wnioskodawczyni nie przystąpiła do egzaminów. W całym roku szkolnym 2009/2010 nie chodziła na zajęcia. Obecnie kontynuuje naukę zawodu fryzjera. Wnioskodawczyni pracuje w urzędzie pocztowym, wcześniej pracowała w charakterze sprzedawcy w sklepie. Wnioskodawczyni znała regulamin szkoły i pouczenia zawarte w decyzjach organu rentowego. Nauka w szkole jest odpłatna i wynosi 100 złotych miesięcznie.

Decyzją szkoły wnioskodawczyni nie uzyskała promocji w lutym 2010 roku oraz w lipcu 2010 roku z uwagi na nieklasyfikowanie w obu semestrach. Regulamin słuchaczy szkół i placówki (...) określa uprawnienia i obowiązki słuchacza i wskazuje, że obowiązkiem słuchacza jest aktywne uczestniczenie w zajęciach szkolnych. Dyrektor szkoły natomiast skreśla z listy słuchacza na podstawie uchwały Rady Pedagogicznej w przypadku niepromowania słuchacza w warunkach nie dających podstaw do powtarzania klasy.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołanie wnioskodawczyni za nieuzasadnione.

Sąd pierwszej instancji powołując się na regulację zawartą w art. 84 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 138 ust. 1, 2, 4 - 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu (...) wywiódł, że świadczenia wypłacone wnioskodawczyni w okresie objętym zaskarżoną decyzją ZUS jest świadczeniem nienależnym i podlega zwrotowi wraz z ustawowymi odsetkami

W ocenie Sądu Okręgowego materiał dowodowy zebrany w sprawie wskazuje, iż wnioskodawczyni kontynuując naukę w Policealnej Szkole (...) nie uczęszczała na zajęcia szkolne od września 2009 roku do czerwca 2010 roku, nie zaliczyła pozytywnie żadnego egzaminu ani nie sporządziła prac kontrolnych. Po nieudanym semestrze zimowym zapisała się na inny kierunek i nadal faktycznie nie uczyła się nie uczęszczając na zajęcia, nie została sklasyfikowana i dopuszczona do egzaminów w sposób prawidłowy. Ponadto została pouczona o obowiązku każdorazowego informowania Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o zaprzestaniu kontynuowania nauki. W tej sytuacji według sądu pierwszej instancji, trudno

podzielić pogląd utrwalony w orzecznictwie sądowym, że w sytuacji wnioskodawczynie samo posiadanie statusu ucznia winno przesądzać o uprawnieniach do renty rodzinnej.

Powyższe orzeczenie zaskarżyła apelacją P. B. zarzucając obrazę przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 68 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 138 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie polegającą na przyjęciu, iż świadczenie uzyskiwane przez skarżącą w okresie od 1 września 2009 roku do 31 sierpnia 2010 roku było nienależne, które opierało się na uznaniu, że dla ustalenia uprawnienia do renty rodzinnej ma znaczenie systematyczność nauki, jej pozytywne rezultaty, nie zaś sam fakt kontynuowania nauki oraz ograniczenia wiekowe, co pozostaje w sprzeczności z treścią powyższej normy prawnej. Ponadto zarzuciła błąd w ustaleniach faktycznych stanowiących podstawę rozstrzygnięcia poprzez przyjęcie, że P. B. od 1 września 2009 roku nie kontynuowała nauki w szkole wyższej przy jednoczesnym uznaniu, że „materiał dowodowy zebrany w sprawie pozwala na stwierdzenie, że wnioskodawczynie kontynuując naukę w Policealnej Szkole (...) nie uczęszczała na zajęcia szkolne od września 2009 roku do czerwca 2010 roku, nie zaliczyła pozytywnie żadnego egzaminu ani nie sporządziła prac kontrolnych”.

Wskazując na powyższe zarzuty wnioskodawczynie wniosła o zmianę skarżonego wyroku przez uchylenie zaskarżonej decyzji oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa adwokackiego, według norm przepisanych za postępowanie w obydwu instancjach.

W uzasadnieniu skarżąca podniosła, że skoro P. B. w spornym okresie nie zaprzestała nauki w szkole, ponieważ miała status ucznia, to nadal była uprawniona do renty rodzinnej. Nie ma więc podstaw do żądania od niej zwrotu świadczenia pobranego w tym okresie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja wnioskodawczynie odnosi skutek jedynie w częściowym zakresie, tj. dotyczącym rozstrzygnięcia o obowiązku zwrotu należności z tytułu ustawowych odsetek od świadczenia, w pozostałej części podlega oddaleniu.

Zgodnie z treścią art. 68 ust. 1 pkt 2 ustawy z 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dzieci własne, dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione mają prawo do renty rodzinnej do ukończenia nauki w szkole, jeżeli przekroczyły 16 lat życia, nie dłużej jednak niż do osiągnięcia 25 lat życia.

W niniejszej sprawie bezsporne jest, że wnioskodawczynie w okresie wskazanym w decyzji organu rentowego została przyjęta na rok akademicki 2009/2010 do Policealnej Szkoły Zawodowej (...) w Ł.. W semestrze zimowym skarżąca została przyjęta na pierwszy semestr - kierunku technik administracji, a w semestrze letnim na pierwszy semestr kierunku - technik obsługi turystycznej. Decyzją szkoły wnioskodawczynie nie uzyskała promocji odpowiednio w lutym 2010 roku oraz w lipcu 2010 roku z uwagi na niesklasyfikowanie jej w obu semestrach w związku z treścią regulaminu, który nakłada na słuchaczy obowiązek aktywnego uczestniczenia w zajęciach szkolnych. Natomiast Dyrektor szkoły skreśliła z listy słuchacza na podstawie decyzji Rady Pedagogicznej w przypadku nie promowania słuchacza w warunkach nie dających prawa do powtarzania klasy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego uprawniony jest pogląd Sądu Okręgowego oparty na ugruntowanym orzecznictwie, że prawo do renty rodzinnej przysługującej na podstawie wyżej wymienionego przepisu nie jest uzależnione od systematyczności nauki, jej pozytywnych rezultatów, ewentualnego powtarzania semestrów. Jedyne warunki to kontynuowanie nauki i ograniczenie wiekowe (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 2007-10-25, III AUa 2009/06, OSA 2009/3/54-58, lex 399969, wyrok Sądu Apelacyjnego w Ł. z dnia 14 czerwca 2006 r. III AUa 1467/05, OSA 2007/9/16, lex 287496).

Wprawdzie prawo do renty ma uczeń szkoły (słuchacz) w okresie, w jakim zgodnie ze statutem szkoły jest uczniem, a okres ten rozpoczyna się z dniem przyjęcia do szkoły i zazwyczaj trwa do dnia zakończenia nauki zgodnie z programem albo do dnia skreślenia z listy uczniów (słuchaczy), to jednak w okolicznościach niniejszej sprawy słuszne

jest stanowisko Sądu Okręgowego, że ubezpieczona nie była uprawniona do pobierania renty rodzinnej w okresie objętym zaskarżoną decyzją.

Z okoliczności faktycznych niniejszej sprawy bowiem wynika, że uprawniona do renty rodzinnej P. B. nie miała zamiaru kontynuowania nauki, gdyż nie tylko nie przystąpiła do żadnych egzaminów obowiązujących na pierwszych semestrach kierunków : technik obsługi turystycznej oraz technik administracji, na które się zapisała w roku szkolnym 2009/2010, ale także nie uczęszczała na zajęcia, nie oddawała prac kontrolnych. Powyższe okoliczności wynikają z zaświadczeń wystawionych przez Policealną Szkołę Zawodowa (...), a zatem zarzut strony skarżącej, w zakresie błędu w dokonanych ustaleniach faktycznych Sądu Okręgowego, jest nieuzasadniony i oparty jedynie na twierdzeniach ubezpieczonej nie popartymi żadnymi dokumentami i nie mającymi odzwierciedlenia w załączonym do sprawy materiale dowodowym.

Bezspornym jest również, że w decyzjach przyznających wnioskodawczyni świadczenie rentowe ubezpieczona była pouczona o obowiązku poinformowania ZUS o okoliczności zaprzestania przez ubezpieczoną uczęszczania do szkoły-uczelni, a jeżeli kontynuuje naukę do złożenia jedynie zaświadczenia o jej kontynuowaniu i dacie programowego jej ukończenia.

Jednakże, za uznaniem obowiązku zwrotu renty rodzinnej w spornym okresie, przemawiają zdaniem Sądu Apelacyjnego, przede wszystkim względy celowości świadczenia przyznawanego art. 68 ust 1 i 2 ustawy emerytalno-rentowej, albowiem jak słusznie zauważył Sąd Okręgowy, renta rodzinna pełni głównie funkcję alimentacyjną, a jej celem podstawowym jest dostarczenie środków utrzymania tym dzieciom, które, ze względu na wiek, stan zdrowia lub kształcenie się, nie mają możliwości pozyskiwania tychże środków własną pracą (działalnością zarobkową). Stanowi pieniężną rekompensatę utraty ekonomicznego wsparcia ze strony zmarłego rodzica (innej osoby, na której ciążył obowiązek alimentacyjny wobec dziecka). Podkreślenia jednak wymaga, że renta rodzina nie jest świadczeniem socjalnym przyznawanym każdemu kto utracił rodzica i którego sytuacja finansowa jest trudna, a jedynie ma ułatwić osobom uczącym się zdobycie lepszego wykształcenia i kwalifikacji zawodowych.

W związku z tym w ocenie Sądu Apelacyjnego, w ustalonych okolicznościach sprawy, posiadanie jedynie formalnego statusu ucznia szkoły ponadmaturalnej, bez rzeczywistego zamiaru pobierania przez ubezpieczoną nauki, nie uprawnia do renty przyznawanej na podstawie art. 68 powołanej ustawy i dlatego też rodzi obowiązek ubezpieczonej do zwrotu pobranej renty za okres od 1 września 2009 roku do 31 sierpnia 2010 roku , jako świadczenia wypłaconego nienależnie w rozumieniu art. 138 ust 2 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

W związku z powyższym uznając apelację za nieuzasadnioną w zakresie obowiązku ubezpieczonej do zwrotu pobranej renty za okres od 1 września 2009 roku do 31 sierpnia 2010 roku , jako świadczenia nienależnego, Sąd Apelacyjny stosownie do treści art. 385 k.p.c. orzekł jak w pkt 2 sentencji.

Natomiast odnosząc się do zasadności zasądzonych przez Sąd Okręgowy odsetek za okres od 29 września 2009 roku do dnia wydania decyzji, uznać należy, iż w okolicznościach niniejszej sprawy brak było podstaw do ich przyznania.

Przepis art. 84 ust. 1 ustawy systemowej, a także przepis art. 138 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie określa, w jakim terminie nienależne świadczenie winno być zwrócone, a zatem dłużnik, według zasad prawa cywilnego, winien spełnić świadczenie niezwłocznie od doręczenia mu decyzji ustalającej obowiązek zwrotu świadczenia, jako nienależnie pobranego.

Powyższe stanowisko znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Sądu Najwyższego, który w wyroku z dnia 3 lutego 2010 r. (I UK 210/09, LEX nr 585713) stwierdził, że nie można utrzymywać, że świadczenia wypłacone na podstawie pozostającej w obrocie prawnym decyzji administracyjnej jako nienależne podlegały zwrotowi w dacie wypłaty, choćby przesłanki przyznania świadczenia w rzeczywistości nie istniały lub odpadły. Świadczenia w myśl art. 84 ustawy systemowej i art. 138 ustawy o emeryturach i rentach uważane za nienależne podlegają zwrotowi dopiero wtedy, gdy organ rentowy wyda stosowną decyzję administracyjną. Pogląd ten umacnia treść art. 84 ust. 4 i ust. 7 ustawy systemowej, w których użyte zostały sformułowania "kwoty nienależnie pobranych świadczeń ustalone prawomocną

decyzją" (ust. 4) oraz "uprawomocnienie się decyzji ustalającej te należności" (ust. 7). Świadomość uzyskania prawa do świadczeń na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo innego rodzaju wprowadzenia w błąd organu rentowego jest jedynie jedną z przesłanek wydania decyzji. Organ rentowy jest przy tym - z mocy art. 138 ustawy emerytalnej (tak samo z mocy art. 84 ustawy systemowej) – ograniczony, co okresu, za który może żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń. W tej decyzji organ określa kwotę świadczeń nienależnych, od kwoty wymienionej w decyzji należą się odsetki " w wysokości i na zasadach prawa cywilnego".

Mając powyższe na uwadze Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i stosownie do treści art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w pkt 1 sentencji.

Przewodniczący: Sędziowie: